

ความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาบ้านบัวเท็ง ตำบลท่าช้าง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี

Opinions of local people on agritourism: a case study in Bua Thoeng village, Tha Change sub-district, Sawang Weeravong district, Ubon Ratchathani province

พัชราภรณ์ ภูมิจันทัก¹ และ สุกัลยา เชิญขวัญ^{1*}

Patcharaporn Phumchantuk¹ and Sukanlaya Choenkwan^{1*}

¹ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและเกษตรเชิงระบบ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40002

¹ Department of agricultural Extension and agricultural System, Faculty of Agriculture, Khon Kaen University

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบัวเท็ง ตำบลท่าช้าง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อไป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้แก่ คนในชุมชนบ้านบัวเท็ง ทั้งหมด 128 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละครัวเรือน เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และใช้คะแนนเฉลี่ยเพื่อแปลความหมายในการวิเคราะห์ เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีอาชีพหลัก ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่แตกต่างกัน โดยใช้ t-test ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็นการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยให้คนในชุมชนมีรายได้ สามารถสร้างอาชีพ และช่วยให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้สวยงามและการคมนาคมให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่เกิน 30 ปี และกลุ่มคนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ในประเด็นการมีรายได้เสริม และการลดการย้ายถิ่นฐานด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนั้น ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสร้างความร่วมมือในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมที่มากขึ้นเพื่อหาแนวทางในการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างสมเหตุสมผลกับคนทั้งสองกลุ่มจึงยังมีความจำเป็น

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวชุมชน; การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน; การพัฒนาชุมชน; ความคิดเห็นของคนในชุมชน; การมีส่วนร่วม

ABSTRACT: The purpose of this research was to study the opinions of local people on agritourism: a case study in Bua Thoeng village, Tha Change sub-district, Sawang Weeravong district, Ubon Ratchathani Province in order to use it as a guideline for promoting and further strengthen the agritourism community. The samples are 128 households who live in the village, representative of each household. Structure interview schedules was used to collect data. Data were analyzed by using descriptive statistic as frequency, percentage, average and standard deviation. Opinions were divided into 5 levels; strongly agree, agree, Neutral, disagree and strongly disagree which were interpreted by using mean score. The t-test analysis was used to compare local people's opinion between groups of the differences on main occupation, time living in the community and membership of agritourism group. The results show that most of them express their opinions at strongly agree level on the issue of having an agritourism helps people in the community earn income, create an extra jobs and improve natural resources and environment of the community

* Corresponding author: sukanl@kku.ac.th

as well as transportation system. However, groups of people who lived in the community from less than 30 years and those who were not members of the agritourism group have an uncertain opinion on the issue of additional income and reducing migration via having agritourism. To strengthening the community and building cooperation in agritourism activities, therefore, more communication and participation to find out the reasonable sharing in the benefits received from agritourism activities for both groups of people are necessary.

Keywords: rural tourism; community-based tourism; community development; local people's opinion; participation

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของรัฐ เนื่องจากมีความสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างมากและยังเป็นแหล่งรายได้อันดับต้นๆ ของประเทศไทย ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นภาคเศรษฐกิจที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศไทยปีละมหาศาล ในปี พ.ศ.2559 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวกว่า 27,000 ล้านบาท หรือคิดเป็น 20.6% ของจีดีพี (ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ) อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีแนวโน้มการแข่งขันรุนแรงขึ้นตามลำดับ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความอ่อนไหวง่ายจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (Turner and Freiermute, 2017)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่รัฐบาลนำมาเป็นเครื่องมือในการนำรายได้สู่ชุมชน เพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร สร้างอาชีพใหม่ในท้องถิ่น รวมทั้งเพิ่มการจ้างงาน (นุชนารถ, 2541; Srisomyong, 2010; Choenkwan et al., 2016) นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเป็นแนวทางในการสร้างความตระหนักให้แก่คนในชุมชนให้เห็นถึงคุณค่าและช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น (Celballos, 1996; Scialabba and Williamson, 2004) จากการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของรัฐบาล ได้ก่อให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนต่าง ๆ เป็นอย่างมาก เนื่องจากมีการส่งเสริม สนับสนุน และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวมากขึ้น ประกอบกับกระแสของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้แต่ละท้องถิ่นเร่งพัฒนาตนเองเพื่อรองรับกับนโยบายของรัฐบาล โดยเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่มีอยู่แต่เดิมและสร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลักของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การเป็นที่นิยมเฉพาะนักท่องเที่ยวบางกลุ่มเท่านั้น ยังไม่แพร่หลายไปสู่นักท่องเที่ยวโดยทั่วไป รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังขาดจุดเด่นและจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวในวงกว้าง รวมถึงยังไม่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ (จิรนนท์, 2561) โดย พัทยาภม (2558) บ่งชี้ว่า อุปสรรคและปัญหาหนึ่งในการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ เกษตรกรหรือชาวบ้านให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวไม่มากและขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ รวมทั้งไม่ยอมมีส่วนร่วมและดำเนินการจัดการท่องเที่ยว เนื่องจากมีความยุ่งยาก ไม่อยากปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต จากข้อค้นพบดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษาความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยได้คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบัวเทิง ตำบลท่าช้าง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นกรณีศึกษา ซึ่งถึงแม้ว่า บ้านบัวเทิง เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เปิดต้อนรับนักท่องเที่ยวมากกว่าสิบปี และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐหลายภาคส่วน ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด และ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แต่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวยังมีจำกัดเฉพาะคนกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น ดังนั้น งานวิจัยนี้มีเป้าหมายในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมองความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อไป

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นหลัก ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสำรวจ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 266 ครัวเรือน ที่ระดับความเชื่อมั่น 93% ตามสูตรของ Taro Yamane (สำเร็จและสุวรรณ, 2537) จากการคำนวณ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 115 ครัวเรือน โดยผู้ศึกษากำหนดให้เก็บข้อมูลไม่น้อยกว่า 115 ครัวเรือน ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทั้งสิ้น 128 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ (structured interview schedule) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (2) ความ

คิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยแบ่งระดับการวัดออกเป็น 5 ระดับได้แก่ เห็นด้วยที่สุด เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าคะแนนเป็น 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ โดยคำถามมีทั้งหมด 20 ประเด็น ซึ่งได้รวบรวมจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ (3) ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ๆ มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด ทำการทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient alpha : α) ตามสูตรของครอนบาค (Cronbach, 1970) จำนวน 30 ชุด ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.812 นอกจากนี้ ในส่วนของการศึกษาประวัติความเป็นมา และการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) กับผู้นำชุมชน ตัวแทนคนในชุมชน ประธานกลุ่มและกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) (2) ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ใช้ค่าเฉลี่ย และการแปลความหมาย โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คะแนน 4.21 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนน 3.41 – 4.20 หมายถึง เห็นด้วย คะแนน 2.61 – 3.40 หมายถึง ไม่แน่ใจ คะแนน 1.81 – 2.60 หมายถึง ไม่เห็นด้วย และคะแนน 1.00 – 1.80 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ (3) เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีอาชีพหลัก ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่แตกต่างกัน โดยใช้ t-test ในส่วนของการศึกษาประวัติความเป็นมา และการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดำเนินการโดยการเรียงเรียงข้อมูลตามรอบประเด็นที่วางไว้

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ผลการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบัวเหิง ตำบลท่าช้าง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี

หมู่บ้านบัวเหิงเริ่มพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมาตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2547 โดยทางสำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานีเข้ามาสนับสนุน เนื่องจากขณะนั้นมีชาวบ้านหลายคนในหมู่บ้านได้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อจำหน่ายบริเวณริมถนนและมีนักท่องเที่ยวได้แวะชมสวนดอกไม้เป็นจำนวนมาก และต่อมา คุณกิติพจน์ แสนสิงห์ ซึ่งขณะนั้นกำลังศึกษาระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้เข้ามาศึกษาวิจัยในพื้นที่และร่วมกับชาวบ้านพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยนำวิถีของชาวบ้านมาสร้างเป็นเอกลักษณ์การท่องเที่ยว โดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 6 ฐาน ได้แก่ 1) เสาหลักบ้าน เป็นกิจกรรมเล่าประวัติหมู่บ้าน 2) ฐานเรียนรู้สวนเกษตรผสมผสาน มีความรู้การปลูกผักหวานป่า ทุเรียน มะนาว ละมุด กล้วย เพกา เลี้ยงสัตว์ กบ และปลา เป็นต้น 3) ฐานการเรียนรู้พุทธา 3 รส เรียนรู้ตั้งแต่กระบวนการปลูก จนกระทั่งการเก็บเกี่ยว 4) ฐานการเรียนรู้แก้วมังกร เรียนรู้การปลูกแก้วมังกร 5) ดอนปู่ตา สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นป่าชุมชนพื้นที่ 60 ไร่ ที่ยังมีสภาพสมบูรณ์และอยู่ใกล้เมือง และ 6) ฐานการเรียนรู้บัญชีครัวเรือน เรียนรู้การทำรายรับรายจ่าย การคำนวณต้นทุนและกำไร เพื่อเปิดรับนักท่องเที่ยวเข้าทำกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละฐาน นอกจากนั้นในปี พ.ศ. 2559 หมู่บ้านบัวเหิง เริ่มมีการเปิดโฮมสเตย์ไว้รองรับนักท่องเที่ยวเข้าพัก ซึ่งกิจกรรม 6 ฐานเรียนรู้และโฮมสเตย์ได้ดำเนินการโดยคนในชุมชนในรูปของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 29 คน โดยมีกรรมการบริหารกลุ่มจำนวน 10 คน จากสมาชิกทั้งหมด ซึ่งแผนที่หมู่บ้านบัวเหิงและที่ตั้ง ฐานการเรียนรู้ทั้ง 6 ฐานแสดงใน Figure 1

Figure 1 Map of Bua Thoeng village and location of agritourism activities

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นหญิง (ร้อยละ 63.3) มีอายุเฉลี่ย 55.1 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร (ร้อยละ 57.8) รองลงมาคือ รับจ้าง และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 12.5 และ 11.7 ตามลำดับ) อาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย 43.4 ปี โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 30 ปี (ร้อยละ 67.9) ร้อยละ 22.7 หรือ 29 คน เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ ร้อยละ 34.4 หรือ 44 คน มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ขายของที่ระลึก และขายผลผลิตทางการเกษตรให้แก่นักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม แม้คนในชุมชนส่วนหนึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม และไม่ได้มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งได้รับผลประโยชน์โดยตรง แต่การพัฒนาชุมชนโดยปรับทัศนียภาพให้สวยงาม และระบบคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น เหล่านี้ถือเป็นประโยชน์โดยอ้อมที่คนในชุมชนได้รับ

ความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การศึกษาความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งหมด 20 ประเด็น (รายละเอียดแสดงใน Table 1) ผลการศึกษา พบว่า คนในชุมชนเห็นด้วยกับการมีการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เนื่องจากเห็นว่า การมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 4.67) การมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนา (ค่าเฉลี่ย = 4.66) และการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยให้คนในชุมชนมีรายได้เสริม (ค่าเฉลี่ย = 4.60)

ในด้านการปรับปรุงและพัฒนาในอนาคต มีความคิดเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรได้รับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมาท่องเที่ยวมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 4.63) และคนในชุมชนควรเป็นแกนหลักในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 4.45) อย่างไรก็ตาม ในด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า คนในชุมชนไม่เห็นด้วยกับการระบุว่า ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะตกอยู่กับคนภายนอก คนในชุมชนจะได้รับผลประโยชน์เพียงส่วนน้อยเท่านั้น และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้น (ค่าเฉลี่ย = 1.60 และ 1.84 ตามลำดับ) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากความรู้สึกเป็นเจ้าของ และรู้สึกหวงแหนทรัพยากรของตนเอง ดังนั้น การจัดการก็ควรเป็นเรื่องของคนในชุมชน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางการจัดการให้เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนในท้องถิ่น และ มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน (พจนานา, 2546) ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ อารีย์ และฐิรัชญา (2551) จากการศึกษาทัศนคติของชุมชนบ้านบุไทร อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า คนในชุมชนมีความเห็นด้วยในระดับน้อยในประเด็นผลประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะตกอยู่กับคนภายนอก ประชากรในพื้นที่จะได้รับผลประโยชน์น้อยที่สุด และการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นหน้าที่ของ อบต เท่านั้น โดยคนในชุมชนส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ประชาชนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติที่บริหารจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงมีสิทธิและหน้าที่ในการดูแล และอบต ควรรับฟังข้อเสนอแนะของประชาชนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

Table 1 Opinions of local people in Bua Thoeng village toward agritourism

Issues	Mean	S.D.	Interpretation
1. Agritourism helps you to earn secondary income.	3.41	1.35	Agree
2. Agritourism helps other local people to earn secondary income.	4.60	0.57	Strong agree
3. Agritourism helps the community to be developed.	4.66	0.47	Strong agree
4. Agritourism contribute to enhance solidarity in community	4.48	0.73	Strong agree
5. Agritourism helps to create diversity of occupations for local people.	4.39	0.70	Strongly agree
6. Agritourism helps to improve landscape, natural resources and environment of the community	4.43	0.57	Strongly agree
7. Agritourism helps to remind local people to recognize value of landscape, natural resources and environment of the community	4.40	0.59	Strongly agree
8. Agritourism helps to pull local people to stay in the community and decrease migration	3.43	1.14	Agree
9. Agritourism helps to improve and develop transportation.	4.67	0.60	Strongly agree
10. The community derives benefit form agritourism	4.33	0.59	Agree
11. Agritourism helps to create new occupation which can help local people to earn more income	4.53	0.60	Strongly agree
12. Agritourism helps local people to contact to government agencies easier	4.16	0.82	Agree
13. Agritourism should be disseminated to publicity	4.63	0.57	Strongly agree
14. Government agencies should give more budget to develop agritourism	4.38	0.73	Strongly agree
15. Local people should be main actor to manage the agritourism activities	4.45	0.59	Strongly agree
16. Agritourism activities should be improved and developed to have more diverse	4.41	0.68	Strongly agree
17. Outside people will get main benefit form agritourism whereas local people will get just small benefit.	1.60	0.81	Strongly disagree
18. Only some local people will get benefit from agritourism	3.90	1.27	Agree
19. It's a duty of government agencies to manage agritourism	1.84	0.80	Disagree
20. Local people are the owners of natural resources in the community, so they have right to manage the agritourism	4.16	1.06	Agree

Remark: 4.21 – 5.00 means Strongly agree; 3.41 – 4.20 means Agree; 2.61 – 3.40 means Neutral; 1.81 – 2.60 means Disagree; 1.00 – 1.80 means Strongly disagree

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของคนในชุมชนบ้านบัวเทิงต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 20 ประเด็น โดยจำแนกตาม (1) อาชีพหลัก (2) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และ (3) การเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีผลการศึกษา ดังนี้

(1) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีอาชีพหลักแตกต่างกัน ต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาชีพเกษตร และ กลุ่มอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ รับจ้าง ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว พ่อบ้าน/แม่บ้าน รับราชการ และพนักงานราชการ โดยใช้สถิติ t-test จำนวน 20 ประเด็น พบว่ามีเพียง 1 ประเด็น ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ได้แก่ ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะตกอยู่กับคนภายนอก คนในพื้นที่จะได้รับประโยชน์น้อย โดยเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อประเด็นนี้เหมือนกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงค่าคะแนนเฉลี่ยพบว่ากลุ่มที่มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรมีความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยมากกว่า(ค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าเนื่องจากเป็นคำถามเชิงนิเสธ) กลุ่มคนอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) (Table 2)

Table 2 Comparison of local people’s attitudes toward agritourism between people who are farmers and others

Issues	Main occupation				t-value
	Farmers (n=74)		Others (n=54)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
17. Outside people will get main benefit form agritourism whereas local people will get just small benefit.	1.47	0.71	1.78	0.90	2.140*

* Statistically significant difference at .05

(2) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของคนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกันต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่เกิน 30 ปี และกลุ่มที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 30 ปี ซึ่งจากการศึกษาของ สาวิกา (2558) พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีผลต่อพฤติกรรมของคน โดยคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่เกิน 30 ปี ที่มีประสบการณ์ส่วนตัวยังไม่มากนัก พฤติกรรมมักเป็นไปตามกระแสสังคม ส่วนคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 30 ปี จะมีความเป็นตัวของตัวเองมากกว่า เปลี่ยนใจและเปลี่ยนพฤติกรรมยาก โดยใช้สถิติ t-test พบว่า มีเพียง 3 ประเด็นเท่านั้น ที่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ได้แก่ ประเด็นการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยให้มีรายได้เสริม ($p < 0.01$) โดยกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่เกิน 30 ปี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ส่วน กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 30 ปี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ในประเด็นดังกล่าว ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 30 ปี ได้เปรียบเทียบรายได้เมื่อสมัยก่อนกับรายได้ปัจจุบันที่มีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน ประเด็นอื่นๆ ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้คนในชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาหมู่บ้าน และ คนในชุมชนควรเป็นแกนหลักในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งพบว่า กลุ่มคนทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ต่อประเด็นดังกล่าว แต่กลุ่มที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 30 ปี มีคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่ากลุ่มคนที่อาศัยในชุมชนไม่เกิน 30 ปี (Table 3) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากความรู้สึกหวงแหนและความเป็นเจ้าของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อูราธรัตน์ (2551) ที่ระบุว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนยาวนานรู้สึกหวงแหนทรัพยากรและต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรมากกว่าคนวัยหนุ่มสาว

Table 3 Comparison of local people’s attitudes toward agritourism between people who live in the community 30 years or less than and who live more than 30 years

Issues	Period of time living in the community				t-value
	≤ 30 Years (n=41)		> 30 Years (n=87)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
1. Agritourism helps you to earn secondary income.	2.93	1.40	3.63	1.28	2.824**
4 Agritourism contribute to enhance solidarity in community	4.29	0.87	4.57	0.64	2.061*
15. Local people should be main actor to manage the agritourism activities	4.29	0.68	4.53	0.52	2.154*

* Statistically significant difference at .05, ** Statistically significant difference at .01

3) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของคนในชุมชนที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้สถิติ t-test พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยให้มีรายได้เสริม และมีเพียงคนบางกลุ่มในชุมชนเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยคนที่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อประเด็นการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยให้มีรายได้ ส่วนคนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม มีความคิดเห็นในระดับ ไม่แน่ใจ ส่วนประเด็นการได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว พบว่า คนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ในประเด็นมีเพียงคนบางกลุ่มในชุมชนเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งคนที่เป็นสมาชิกกลุ่มฯ มีความคิดเห็นในประเด็นนี้อยู่ในระดับ ไม่แน่ใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มฯ ทำให้ไม่ได้เห็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมมากนัก เช่น รายได้จากการเข้าพักโฮมสเตย์ และรายได้จากค่าบริการอาหารและการจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Satarat (2008) และ Suriya (2011) ที่ระบุว่า ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนคือการกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง เนื่องจาก มีเกษตรกรเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ การมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้ชุมชนมีความสวยงามทางธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น การมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าทางทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น และการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้คนในชุมชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น โดยค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของกลุ่มคนที่เป็นสมาชิกสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ซึ่งรายละเอียดดังแสดงใน Table 4

Table 4 Comparison of local people's attitudes toward agritourism between people who are members of the agritourism group and who are not

Issues	Membership of agritourism group				t-value
	No (n=99)		Yes (n=29)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
1. Agritourism helps you to earn secondary income.	3.12	1.31	4.38	1.01	5.471***
6. Agritourism helps to improve landscape, natural resources and environment of the community	4.37	0.58	4.62	0.49	2.076*
7. Agritourism helps to remind local people to recognize value of landscape, natural resources and environment of the community	4.33	0.61	4.62	0.49	2.334*
8. Agritourism helps to pull local people to stay in the community and decrease migration	3.29	1.15	3.90	1.01	2.559*
18. Only some local people get benefit from agritourism	4.16	1.09	3.00	1.44	4.019***

* Statistically significant difference at .05, ***Statistically significant difference at .001

สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า คนในชุมชนบ้านบัวเทิง มีความคิดเห็นว่าการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้คนในชุมชนมีรายได้เสริม และช่วยให้มีการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและเส้นทางคมนาคมให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม คนในชุมชนยังเห็นว่ากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีการพัฒนาให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว หน่วยงานรัฐควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้แพร่หลาย รวมทั้งเพิ่มงบประมาณสนับสนุนในพื้นที่ ส่วนในประเด็นการบริหารจัดการส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าการดูแลและจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรเป็นหน้าที่ของคนในชุมชน ไม่ใช่หน้าที่ของรัฐ เนื่องจากคนในชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรในชุมชน อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาเปรียบเทียบ พบว่า กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่เกิน 30 ปี และกลุ่มคนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ในประเด็นการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยให้มีรายได้เสริม และการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้คนในชุมชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น ซึ่งจะเห็นได้ว่า คนทั้งสองกลุ่มนี้ ยังมีความไม่แน่ใจต่อประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนั้น ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสร้างความร่วมมือในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรมีการสื่อสาร และสร้างการมีส่วนร่วมโดยการหาแนวทางในการกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับคนทั้งสองกลุ่มเพิ่มมากขึ้น

คำขอบคุณ

การศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมู่บ้านบัวเทิง ตำบลท่าช้าง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี โดยได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเภทโครงการพัฒนานักวิจัยใหม่ ปีงบประมาณ 2561 และได้รับทุนสนับสนุนเพิ่มเติมจากคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- จิรนนท์ เข็มขันธุ์. 2561. มุมมองของการพัฒนาภาคการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย .วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. 36(2): 162-167.
- นุชนารถ ไชยโรจน์ . 2541. การจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่. จุลสารการท่องเที่ยว 17(2): 12-18.
- พจนาน สวนศรี. 2546. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน = Community based tourism handbook. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, กรุงเทพฯ.
- พัทธ์ยมล สือสวัสดิ์วัฒน์. 2558. ต้นแบบการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ในรายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, นครราชสีมา.
- สาวิกา อุณหนนท์. 2558. พฤติกรรมผู้บริโภคไทย ใน 3GEN. Manager ONLINE. แหล่งข้อมูล: <https://mgronline.com/smes/detail/9580000110621>. ค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2563.
- สำเร็จ จันทรสวรรณ และสุวรรณ บัวทวน. 2537. คู่มือการใช้สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- อารีย์ นัยพินิจ และ จิรัชญา มณีเนตร. 2551. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว หมู่บ้านบุไทรโฮมสเตย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. ในรายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- อุรารัตน์ แก้วดวงงาม. 2551. ศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลกระทบและการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลาว ต.สระกำแพงใหญ่ อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ. ในรายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ศรีสะเกษ.
- Cebballos-Lascurain, H. 1996. Tourism, Ecotourism and Protected Areas. Switzerland: IUCN-The World Conservation Union.
- Choenkwan, S., A. Prokhambut., F. Hayao, and A.T. Rambo. 2016. Does Agrotourism Benefit Mountain Farmers? A Case Study in Phu Ruea District, Northeast Thailand. Mountain Research and Development. 36(2): 162-172.
- Cronbach, Lee J. 1970. Essentials of Psychological Testing. 3rd Edition. Harper, New York.
- Satarat, N. 2010. Sustainable management of community-based tourism in Thailand. Ph.D. Thesis. School of Public Administration, National Institute of Development Administration, Thailand.
- Scialabba, N. and Williamson, D. 2004. The Scope of Organic agriculture, Sustainable Forest Management and Ecoforestry in Protected Area Management. Environment and Natural Resources Working Paper No.18: FAO.
- Srisomyong N. 2010. Agricultural diversity into agritourism: The case of Thailand. International Journal of Agricultural Travel and Tourism. 1(1): 107-118.
- Suriya, K. 2011. An Economic Analysis of Community-based tourism in Thailand. Ph.D. Thesis. Faculty of Economic Sciences, Georg-August University of Goettingen, Goettingen, Germany.
- Turner, R., and F. Evelyne. 2017. Travel and Tourism Economic Impact World 2017. London: World Travel and Tourism Council.